

SKÆLSKØR TØNDEMAAL?

Af

Poul Rasmussen.

 to skarpsindige og overordentlig interessante Afhandlinger (Aarbøgerne XXVII, 1939, Side 49—55 og XXVIII, 1940, Side 95—105) har S. P. Skov og Vilh. Marstrand drøftet de Problemer, som knytter sig til det saakaldte Skælskør Vartegn. Hvad Spørgsmaalet om Oprindelsen til de i Stenen indhugne Figurer angaar, saa antager S. P. Skov, at det drejer sig om Forarbejdet til en Døbefont, medens Vilh. Marstrand gør gældende, at Stenen kan have været benyttet ved Kirkens Orientering. Da Stregen til venstre og de to Diametre (saaledes som Vilh. Marstrand gør opmærksom paa) er overflødige, hvis Stenen skulde have været lavet til en Døbefont, og Cirklen, der er uden Inddelinger, vilde være til ingen Nytte, naar Stenen blev brugt ved en Bygnings Orientering, saa virker ingen af de to Forklaringer saa overbevisende, at det paa Forhaand maa synes umuligt at finde en mere tilfredsstillende.

I sin Afhandling godtgør Vilh. Marstrand, at naar Kirken i Skælskør er paafaldende stor, saa skyldes det rimeligvis, at den er planlagt paa en Tid, da

man regnede med en stor Fremtid for Byen takket være dens livlige Handelsforbindelse med Nordtyskland. Er det imidlertid rigtigt, at Skælskør dengang var stærkt besøgt af tyske Købmænd, saa vilde det være den naturligste Sag af Verden, om man ved Handel med Tyskerne benyttede tyske Maal og kontrollerede dem ved Hjælp af Figurer, der var indhugget i en Sten, indmuret i selve Byens Kirke. Sammenholder man nu Figurerne med gamle Maal, som vi kender fra Nordtyskland, saa vil man bemærke, for det første, at Længden af Stregen til venstre, 56,5 cm¹⁾, svarer til Længden af den lybske og den hamborgske Alen paa henholdsvis 57,6 og 57,3 cm (jvnf. hermed, at den jyske Alen laa mellem 56,5 og 57,6 cm²⁾), for det andet, at et cylindrisk Rummaal, der havde Cirkelfladen til Bund og Stregen til Højde³⁾,

$$\text{vilde rumme } \frac{\pi}{4} \times 52,5^2 \times 56,5 = 122,2 \text{ Liter,}$$

naar man regner med den ene Diameter¹⁾, og

$$\frac{\pi}{4} \times 53,2^2 \times 56,5 = 125,5 \text{ Liter,}$$

naar man regner med den anden Diameter, altsaa i Gennemsnit ca. 124 Liter, hvilket netop er Rendsborg Tøndens Rumindhold⁴⁾ og heller ikke ligger langt fra Rumindholdet af den stockholmske Tønde der var indrettet efter „heringz bånddh“ o: den neder-tyske Sildetønde (heringsbant), og som rummede 48 Stockholmskander à ca. 2,6 Liter = 124,8 Liter⁵⁾.

1) Nord. Kultur XXX, S. 172.

2) Nord. Kultur XXX, S. 218 ff.

3) Vilh. Marstrands Afhandling S. 100 f.

4) Nord. Kultur XXX, S. 213.

5) Nord. Kultur XXX, S. 32 og S. 54.

Det kan herefter ikke anses for udelukket, at Figurerne bestemmer Maal af nordtysk Oprindelse, og at der altsaa har ligget en paa Realiteter hvilende Tradition til Grund for P. Friis Edwardsens Forklaring af Stregen som en Alen og Cirklen som en Skæppe.

Efter den ovenfor fremførte Fortolkning, der i øvrigt kun er en saare beskedene Videreførelse af en Del af Vilh. Marstrands Argumentation, angiver Stregen til venstre Tøndens Højde og Diameterkrydset Radius i dens Bund, medens Cirkelperiferien kunde benyttes ved Justeringen af færdige Tønder og Tøndebunde. Derimod er det ikke muligt ud fra denne Opfattelse at forklare, hvorfor Stregen og den ene Diameter ikke er parallelle med hinanden; men dette Forhold hører heller ikke til dem, der nødvendigvis maa forklares. Hvad endelig den Ejendommelighed angaar, at Diametrene ikke er nøjagtigt lige lange, saa kan den skyldes, at Figuren ikke er en geometrisk Konstruktion, men tegnet efter et som Norm godkendt Tøndemaal.
